

هم سنجی مدیریت حل تعارض، رضایت زناشویی و تابآوری در مادران شاغل و غیر شاغل

Compare the management of conflict resolution, marital satisfaction, and resilience in working mothers and unemployed

Karim Afsharniea *

Mokhtar Arefi **

Marzieh Golbariean ***

کریم افسارنیا *

مختار عارفی **

مرضیه گلباریان ***

Abstract

Changing the traditional roles of women and growing demand for participation in different fields, has become an undeniable fact in Iranian society. The purpose of this study was to compare the management of conflict resolution, marital satisfaction, and resilience in working mothers and the unemployed in Kermanshah 91-92 school year. This study is a cause comparison and the target population consists of all employed and unemployed mothers with high school girls in Kermanshah. Morgan table that was selected using 377 randomly. A multi-stage The research instrument was a Rocking Fisher, questionnaire conflict resolution Connor and Davidson collectibles, and marital satisfaction questionnaire. Data analyzed by statistical software SPSS -19. Comparing the data with independent T show that conflict resolution is better than working mothers were housewives were twists and obtained Other results obtained showed marital satisfaction (147.16) in working women than housewives and resiliency (88.52) In women who had more than housewives ($05/0 > p$). It was concluded the resiliency employment, marital satisfaction and positive impact of conflict resolution and the mothers will experience greater resiliency.

چکیده

دگرگونی نقش‌های سنتی زنان و درخواست روزافزون آن‌ها برای همکاری در عرصه‌های گوناگون اجتماعی در جامعه ایران بسیار چشمگیر شده است. ازین‌رو پژوهش حاضر با هدف هم سنجی مدیریت حل تعارض، رضایت زناشویی و تابآوری در مادران شاغل و غیر شاغل شهر کرمانشاه به انجام رسیده است. پژوهش از نوع علی- مقایسه‌ای است و جامعه آماری دربرگیرنده همه مادران شاغل و غیر شاغل دختران مقطع متوسطه شهر کرمانشاه بود. اندازه نمونه با بکار بستن جدول مورگان برآورد شد و ۳۷۷ نفر به روش تصادفی خوشای چندمرحله‌ای به عنوان نمونه گزینش شدند. ابزار پژوهش دربرگیرنده پرسشنامه‌های حل تعارض شیفر، تابآوری کاتر و دیوبیسون و رضایت زناشویی اریج بود. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۹ تحلیل شدند. مقایسه داده‌ها با T مستقل نشان داد حل تعارض در مادران شاغل بهتر از مادران خانه‌دار است و همچنین رضایت زناشویی (۱۴۷/۱۶) و تابآوری (۸۸/۵۲) در زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بود ($05/0 > p$). می‌توان نتیجه گرفت اشتغال بر تابآوری، رضایت زناشویی و حل تعارض تأثیر مثبت دارد و این مادران تابآوری بیشتری را تجربه خواهند کرد.

وازگان کلیدی: تابآوری، حل تعارض، رضایت زناشویی، مادران شاغل و خانه‌دار

*. گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

**. گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

***. کارشناس ارشد مشاوره، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)
marzieh_golbarian@yahoo.com

مقدمه

زنان که حدود نیمی از جمعیت جهان هستند با به شمار آوردن فعالیت‌های بی‌مزد در خانه ۵۵ درصد کل کار جهان را انجام می‌دهند (عبدی، ۱۳۸۸). پژوهشگران باور دارند زنان بیشتر بر اساس شرایط اقتصادی، اجتماعی و در اختیار داشتن منابع مالی و مادی، خانه‌داری یا استغالت بیرون از خانه را انتخاب می‌کنند (توسلی و طاهری، ۱۳۹۳). شواهد آماری موجود در کشورهای جهان سوم نشان‌گر افزایش تراز مشارکت زنان در مشاغل مربوط به آموزش و پرورش، پرستاری و خدمات است (زمانی، ۱۳۸۶). سرشماری اخیر ایران نشان می‌دهد که سهم زنان از نیروی کار رسمی، ۱۱ درصد است و در حال حاضر بالغ بر ۲/۱ میلیون نفر زن شاغل و ۱۴ میلیون زن خانه‌دار در کشور وجود دارد. جامعه شناسان کار خانگی را برای ایجاد مکانی در خور سکونت برای زندگی، تربیت فرزندان و ارائه خدمات ضروری می‌دانند. کارخانه از جهات متعدد با بیشتر مشاغل دیگر ناهمسان است چراکه بدون مزد بوده و عموماً در گوشنهشینی و جدا از دیگر بزرگ‌سالان انجام می‌شود. کار خانگی کاری است که تنها به دست کننده کار تعریف شده و هیچ مقررات تحملی از بیرون بر آن وجود نداشته و تکراری و پایان‌نپذیر است (کرمان ساروی و همکاران، ۱۳۹۰).

یکی از پرسمانهایی که می‌بایست در زنان شاغل و غیر شاغل بیشتر به آن توجه شود انتقال از دیدگاه خطر نگر به سمت دیدگاه‌های تابآوری^۱ است، یعنی به جای تکیه‌بر عوامل خطر و سعی در تدارک اقدامات لازم یا زیر نظر گرفتن افراد پرخطر با تکیه‌بر عوامل تابآوری بتوان توان رویارویی با دشواری‌ها را در افراد در معرض خطر بالا برد. در دیدگاه‌های تابآوری برابر پژوهش‌های انجام‌شده، اثبات شده است که عوامل خطر قدرت پیشگویی کننده برای دچار شدن به اختلالات رفتاری را ندارند مگر اینکه خودمان این قدرت را برای آن‌ها قائل شویم. پژوهش‌های تابآوری نشان‌گر این واقعیت است که برای عوامل خطر قدرت پیشگویی کننده مطلق وجود ندارد (کیانی، دهکردی، ۱۳۸۳). تابآوری گونه‌ای مصون‌سازی در برابر مشکلات روانی و اجتماعی بوده و کارکرد مثبت زندگی را افزایش می‌دهد. تابآوری می‌تواند با افزایش مهارت‌های اجتماعی

^۱. resiliency

تقویت شود، مانند برپایی ارتباط، مهارت‌های رهبری، حل مسئله، حل تعارض، مدیریت منابع، توانایی برداشتن موانع موقعيت و توانایی برنامه‌ریزی (محمدی، ۱۳۹۰). تابآوری بازگشت به تعادل نخستین یا رسیدن به تعادل سطح بالاتر است و از این‌رو سازگاری موفق در زندگی را فراهم می‌کند. او معتقد است که سازگاری مثبت با زندگی هم می‌تواند پیامد تابآوری به شمار رود و هم به عنوان پیش‌آیند سطح بالاتری از تابآوری را سبب می‌شود (سامانی و همکاران، ۱۳۸۶).

تعارض پدیده‌ای بهنجار و پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر در زندگی فردی و سازمانی است و به دلایل فراوان و در ریخت‌های گوناگون ظهور می‌کند. به دلیل فراوانی و اهمیت بسیار این پدیده در زندگی فردی، گروهی و سازمانی، اصطلاح تعارض به صورت‌های گوناگون معنی، واگویش و تفسیر شده است. فرایند تعارض از پنج مرحله تشکیل شده است: ۱- مخالفت‌های بالقوه که آشکار‌کننده وجود شرایطی است که زمینه برپایی تعارض را فراهم می‌آورند؛ ۲- نشان دادن تعارض که می‌تواند به صورت تعارض ادراک‌شده یا احساس شده خود را نشان دهد. از آنجاکه ادراک نادرست می‌تواند عوارض و پیامدهای ناخواسته برای فرد و سازمان به همراه داشته باشد، شناسایی ژرف‌نگر این مرحله دارای اهمیت است؛ ۳- قصد و نیت، در این مرحله فرد تصمیم به انجام کار به شیوه‌ای آشکار و روشن انجام می‌گیرد. از آنجاکه این مرحله گویای واکنش فرد است از این‌رو شناخت درست شیوه‌های مورداستفاده می‌تواند به حل درست تعارض کمک کند. ۴- رفتار که دربرگیرنده ابراز مخالفت، کنش و واکنشی است که طرف‌های درگیر و مخالف از خود نشان می‌دهند؛ ۵- پیامدهای تعارض که می‌تواند سازنده (ماهیه بهبود عملکرد) یا مخرب و ویرانگر (ماهیه کاهش عملکرد) باشد (رابینز، ۲۰۰۶).

دگر سانی نقش‌های سنتی زنان و درخواست روزافزون آن‌ها برای مشارکت در عرصه‌های مختلف، واقعیتی انکارناپذیر در جامعه ایران تبدیل شده است (عسگری، پاشا و آذر کیش، ۱۳۹۰). شمار زنان شاغل، طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ نزدیک به سه برابر شده (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۸) ولی با وجود گسترش نسبی اشتغال زنان، هنوز هم کار خارج از خانه‌ی زنان، موضوعی مناقشه برانگیز است (احمدی، ۱۳۸۲). درحالی که سازگاری زنان با هر دو نقش (کار کردن در خانه و

بیرون) به عواملی چون شخصیت، روابط خانوادگی، نوع کار آنها، رضایت از ازدواج، حمایت از جانب همسر و خانواده آنها بستگی دارد (گاتمن، ۱۹۹۹). خانواده نهادی است که در طی تاریخ و در هر جامعه شکل یا ساخت و کار کرد و کنش معین داشته و اولین و مهم‌ترین کنش آن تأمین نیازهای عاطفی اعضاء و ترویج و اشاعه این نیازها از راه ایجاد روابط محبت‌آمیز و دوستی‌های ژرف در میان افراد جامعه است. از طرفی رضایت‌مندی زناشویی که باعث ثبات و دوام زندگی زناشویی می‌شوند و به طور مستقیم تأثیر مثبتی بر خانواده داشته و درنتیجه به ایفای درست کنش‌ها و نقش‌های خانواده منجر خواهد شد. همچنین می‌توان گفت تعارض جزء لاینفک زندگی انسان و امری کاملاً طبیعی است و در طول تاریخ همواره با زندگی انسان همراه بوده است. داستان‌ها و تمثیلات قرآن کریم و بیان عناوین خیر و شر، حق و باطل، عدل و ظلم، نور و ظلمت و نیز داستان‌هایی چون موسی و فرعون، یوسف و برادران، اصحاب کهف و ... همه نشانگر وجود تعارض می‌باشند (صادقی، موسوی، موتابی و دهقانی، ۱۳۹۴). اگرچه انسان و تعارض همچون دو برادر (هم زاد) با هم زاییده شده و رشد یافته‌اند ولی با همه قدمتی که تعارض در زندگی بشر دارد، تنها در چند دهه اخیر به صورت علمی مورد توجه دانشمندان قرار گرفته است. در این میان زندگی مشترک و خانواده محیط باروری برای پرورش و رشد انواع تعارضات و نبود توافقات است. این تعارضات به صورت‌های مختلفی چون رقابت، مجادله، مخالفت، مشاجره، منازعه و کشمکش بین همسرها رخ می‌دهد. هر چند بسیاری از افراد، وجود تعارض، تضاد و اختلاف را به عنوان یک پدیده منفی تلقی می‌کنند؛ ولی کنترل دقیق و نظارت صحیح بر تعارض باعث می‌شود تعارض به پدیده‌ای سازنده و مثبت تبدیل گردد (نصر اصفهانی، اعتمادی، شفیع‌آبادی، ۱۳۹۲). تحقیقات اشمیت نشان می‌دهد که تقریباً ۲۰ درصد از وقت مدیران صرف رسیدگی به تعارضات می‌شود. همچنین پژوهشگران به این نتیجه رسیده‌اند که در سطوح بالای سازمان، مدیریت تعارض از نظر اهمیت، برابر یا حتی در موقعي بیشتر از برنامه‌ریزی، سازماندهی، ارتباطات، انگیزش و تصمیم‌گیری است. اهمیت تعارض و ضرورت مدیریت اثربخش آن، باعث شده است که مطالعه تعارض در زنان شاغل و غیر شاغل و بر روی رضایت زناشویی و تاب‌آوری در این پژوهش قرار گیرد. در این‌بین، توجه به میزان و نحوه

ادرانک تعارض در زنان شاغل و غیر شاغل می‌تواند کمک کند تا شرایطی فراهم آورند که آن‌ها تعارض و تضاد کمتری را تجربه نمایند. حال با توجه به اینکه امروزه زن‌ها در هر ارگانی مشغول به فعالیت می‌باشند و جمعیت زیادی از جامعه را به خود اختصاص داده‌اند از این‌رو پرداختن به این امر که اشتغال زن آنچه تأثیری بر روی مسائل مهمی از جمله رضایت زناشویی و تاب‌آوری می‌گذارد و اینکه این مسائل چه ارتباطی با شیوه‌های مدیریت حل تعارض خواهد داشت از جمله مباحثی است که از ضرورت و اهمیت فراوانی برخوردار است از این‌رو در این پژوهش کوشش شده متغیرهای مدیریت حل تعارض و تاب‌آوری در بین زنان شاغل و غیر شاغل هم سنجد گردد و درنهایت از نتایج این هم سنجد راهکارها و پیشنهادهایی سازنده ارائه گردد.

فرضیه پژوهش. بین مدیریت حل تعارض، رضایت‌مندی زناشویی و تاب‌آوری در زنان شاغل با زنان خانه‌دار تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر از نوع علی- مقایسه‌ای است که در شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۱-۹۲ و بین زنان شاغل و غیر شاغل انجام شد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه مادران شاغل و غیر شاغل دانش آموزان دختر مقطع متوسطه در شهر کرمانشاه است که تعداد آن‌ها حدوداً ۱۷۰۰۰ نفر بود (اداره آموزش و پرورش شهر کرمانشاه، ۱۳۹۲). حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۷۷ نفر به دست آمد که برای نمونه‌گیری از روش خوش‌های مرحله‌ای استفاده شد. به این صورت که از سه ناحیه آموزش و پرورش، از هر ناحیه دو مدرسه دخترانه و از هر مدرسه چهار کلاس به طور تصادفی انتخاب شد و پرسشنامه‌ها بین مادران آن‌ها توزیع گردید.

ابزارها

پرسشنامه مدیریت حل تعارض^۱. این پرسشنامه توسط ویکر (۱۹۹۴) و فیشر و اوری (۱۹۹۱) ساخته شد این پرسشنامه شامل ۴۱ پرسش است و به عنوان ابزاری برای اندازه‌گیری ایده‌های حل تعارض و

^۱. CMS

توانایی تشخیص و ارائه راه‌حل‌های برنده – برنده و سودمند به حال طرفین تعارض برای جمعیت عمومی ساخته شد. افرون بر آن عبارات این پرسشنامه ادراک و برداشت پاسخ‌دهندگان را بر مبنای اینکه معمولاً چگونه در رفتارهای خاص مرتبط با تعارض دارد می‌شوند و میزان آگاهی آن‌ها از موضوع تعارض را می‌سنجند این پرسشنامه^۳ زیر سنجه دارد به عنوان وسیله‌ای برای ارتقاء در بهبود درک افراد از تعارض، طراحی و به عنوان ابزاری آموزشی مورد استفاده قرار گرفته است. عبارات مربوط به راهبرد نبود رویارویی شامل گویه‌های (۲۹، ۲۸، ۵، ۷، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۷)، در مورد راهبرد راه حل گرایی گویه‌ها شامل (۱، ۴، ۶، ۸، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۱) می‌باشند و همچنین عبارات مربوط به راهبرد کنترل شامل گویه‌های (۳، ۱۰، ۱۷، ۱۸، ۲۲، ۲۶، ۳۰) می‌باشند. ارزیابی کلی این آزمون نشان می‌دهد با استفاده از روش دونیمه کردن، نمره دو فاکتور دور هفت از کل فاکتورهای این آزمون پایا و معتر بودند. ضریب آلفای کرون باخ ۴۱ پرسشی این آزمون ۰/۷۸ برابر شده است (هینگز، ۲۰۰۳). آزمون روایی سازه خوبی داشته و در هم سنجی با آزمون ROCFI از روایی هم‌زمان خوبی برخوردار است.

مقیاس رضایت زناشویی^۱. در پژوهش حاضر به منظور اندازه‌گیری رضایت زناشویی، از پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شده است. این پرسشنامه به وسیله اولسن و همکاران طراحی شده که به منظور حیطه‌های کاری و نقاط قوت روابط زناشویی بکار می‌رود.

ضریب همبستگی پرسشنامه انریچ با سنجه‌های رضایت خانوادگی از ۰.۴۱ تا ۰.۶۰ و با سنجه‌های رضایت از زندگی ۰.۳۲ تا ۰.۴۱ است که نشانه روایی سازه‌ای آن است. همه خرده سنجه‌های پرسشنامه انریچ زوج‌های راضی و ناراضی را تمایز می‌کنند و این نشان می‌دهد که این پرسشنامه از روایی ملاکی خوبی برخوردار است. اولسون و همکاران اعتبار این پرسشنامه را با ضریب آلفا ۰.۹۲ گزارش کردند. فرم اصلی با توجه به زیاد بودن سوالات باعث خستگی زیاد آزمودنی‌ها می‌شود. سلیمانیان (۱۳۷۳) در پژوهشی با نام: «بررسی تفکرات غیرمنطقی بر نارضایتی زناشویی» فرم کوتاهی

^۱. ENRICH

از این پرسشنامه تهیه کرد، که دارای ۴۷ پرسش است. طریقه انتخاب این ۴۷ پرسش به وسیله محاسبه همبستگی هر یک از سوالات با کل پرسشنامه از راه ضریب همبستگی بود. ۴۷ سوالی که از همبستگی نسبتاً بالایی برخوردار بودند انتخاب گردید. این انتخاب به طور مساوی از سنجه‌های گوناگون پرسشنامه صورت گرفت و بدین ترتیب درمجموع ۴۷ پرسش انتخاب شد که مجدداً ضریب اعتبار این فرم بر روی یک گروه ۱۱ نفری با استفاده از ضریب آلفا محاسبه گردید، که ضریب اعتبار ۰.۹۵ به دست آمد.

سنجه تابآوری کونور و دیویدسون^۱. برای سنجش تابآوری، سنجه تابآوری کونور و دیویدسون (CD-RIS) به کاربرده شد. این پرسشنامه را با بازبینی منابع پژوهشی ۱۹۹۱-۱۹۷۹ در زمینه تابآوری تهیه نمودند. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجه این سنجه در شش گروه: جمعیت عمومی، مراجعه‌کنندگان به بخش مراقبت‌های نخستین، بیماران سرپایی روان‌پزشکی، بیماران با مشکل اختلال اضطراب فراگیر و دو گروه از بیماران مبتلا به اختلال تنیدگی پس از ضربه، انجام شده است. سازندگان این سنجه بر این باورند که این پرسشنامه به خوبی می‌تواند افراد تابآور را از غیر تابآور در گروه‌های بالینی و غیر بالینی جدا کند و می‌تواند در موقعیت‌های پژوهشی و بالینی به کاربرده شود پرسشنامه تابآوری کونور و دیویدسون ۲۵ گویه دارد که در یک سنجه لیکرتی بین صفر (کاملاً نادرست) تا پنج (همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود. این سنجه در ایران توسط محمدی (۱۳۸۴) هنجاریابی شده است. برای تعیین روایی این سنجه نخست همبستگی هر نمره با نمره کل به جز گویه^۳، ضریب‌های بین ۰.۴۱ تا ۰.۶۱ را نشان داد. سپس گویه‌های سنجه به روش مؤلفه‌های اصلی مورد تحلیل عاملی قرار گرفتند. برای تعیین پایایی سنجه خود تابآوری کونور و دیویدسون از روش آلفای کرون باخ بهره گرفته شد و ضریب پایایی ۰.۸۹ به دست آمد.

³. CD-RIS

شیوه اجرای پژوهش

پس از اخذ مجوز از امور پژوهشی دانشگاه، امور پژوهشی سازمان، حراست سازمان آموزش و پرورش، سپس بررسی سوالات پرسشنامه توسط حراست تائید و معرفی نامه جهت اجرای پرسشنامه برای هر سه ناحیه اخذ گردید، در هر کدام از نواحی طی انجام مراحل اداری معرفی نامه جهت مراجعه به مدارس دریافت گردید، سپس با استفاده از روش تصادفی خوشای مرحله‌ای نمونه‌گیری از هر ناحیه دو مدرسه، از هر مدرسه چهار کلاس به‌طور تصادفی انتخاب گردید. سپس جهت اجرای ابزارها به دو شیوه عمل گردید: ضمن مشورت با مدیریت آموزشگاه در مدارسی که مادران در جلسات به‌طور مرتب شرکت می‌کردند ضمن دعوت از مادران در یک جلسه پرسشنامه‌ها توزیع و توضیحات لازم ارائه گردید و در همان جلسه پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردید و در شیوه دوم چون دسترسی به مادران مقدور نبود پرسشنامه‌ها از راه دانش آموزان در اختیار مادران قرار گرفت که در این شیوه یک شماره تماس بر روی پرسشنامه‌ها نوشته شده و از دانش آموزان خواسته شد که جهت توضیح پرسشنامه‌ها با این شماره تماس گیرند. در این شیوه جمع‌آوری پرسشنامه‌ها به‌مراتب مشکل‌تر از شیوه قبلی بود چراکه بعضی از دانش آموزان پرسشنامه‌ها را تحويل نمی‌دادند و ۴۵۰ یا مادران همکاری لازم را به عمل نمی‌آوردن از این‌رو برای برطرف نمودن این مشکل پرسشنامه توزیع گردید که نهایتاً از بین آن‌ها ۳۷۷ نمونه انتخاب گردید. شرکت در پژوهش کاملاً داوطلبانه بود و پرسشنامه بدون نام بودند و اطلاعات محروم‌مانه باقی ماندند. داده‌ها به‌وسیله نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۹ تحلیل شدند.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر مادران شاغل ۱۳۷ نفر (۳۶/۳٪) و مادران خانه‌دار ۲۴۰ نفر (۶۳/۷٪) بودند که در این‌بین ۱۵۷ نفر (دیپلم)، ۴۰ نفر (فوق‌دیپلم)، ۱۳۹ نفر (کارشناسی) و ۴۱ نفر (کارشناسی ارشد) بودند. شرکت کنندگان در دامنه ۳۱ تا ۵۵ سال بودند که بیشترین رده سنی مادران شاغل ۳۱ تا ۳۵ بود.

سال و مادران خانهدار ۳۶ تا ۴۰ سال بود. در جدول ۱ وضعیت حل تعارض در مادران شاغل و خانهدار گزارش شده است.

جدول ۱. وضعیت حل تعارض در مادران شاغل و خانهدار

متغیر	وضعیت اشتغال	تعداد	میانگین	انحراف معیار
مشتبه	شاغل	۱۳۷	۱۳/۹۸	۲/۶۶
مشتبه نگری	خانهدار	۲۴۰	۱۳/۶۶	۲/۴۶
فضا و موقعیت	شاغل	۱۳۷	۱۵/۰۳	۲/۶۷
فضا و موقعیت	خانهدار	۲۴۰	۱۴/۵۹	۲/۵۲
شفافسازی	شاغل	۱۳۷	۱۶/۲۹	۲/۵۵
شفافسازی	خانهدار	۲۴۰	۱۵/۵۹	۲/۵۲
توجه به نیازها	شاغل	۱۳۷	۱۵/۶۶	۲/۵۳
توجه به نیازها	خانهدار	۲۴۰	۱۵/۰۹	۲/۵۲
ایجاد رابطه مشتبه	شاغل	۱۳۷	۱۵/۱	۲/۴۷
ایجاد رابطه مشتبه	خانهدار	۲۴۰	۱۴/۶۱	۲/۴۹
تمرکز اولیه به آینده	شاغل	۱۳۷	۱۲/۶۸	۲/۴۸
تمرکز اولیه به آینده	خانهدار	۲۴۰	۱۲/۱	۲/۵۱
ارائه گزینه‌ها	شاغل	۱۳۷	۱۴/۱۱	۲/۴۶
ارائه گزینه‌ها	خانهدار	۲۴۰	۱۳/۶۲	۲/۴۹
تدوین گام‌های عملی	شاغل	۱۳۷	۱۴/۴۸	۲/۴۸
تدوین گام‌های عملی	خانهدار	۲۴۰	۱۳/۹۳	۲/۵۱
ایجاد توافق	شاغل	۱۳۷	۱۴/۲۷	۲/۵۱
ایجاد توافق	خانهدار	۲۴۰	۱۳/۷۷	۲/۵۱
ملاحظات	شاغل	۱۳۷	۱۴/۲۱	۲/۵۱
ملاحظات	خانهدار	۲۴۰	۱۳/۵۹	۲/۵۲

در جدول فوق وضعیت حل تعارض مادران شاغل و خانهدار مشاهده می‌شود از نمرات به دست آمده در میانگین می‌توان نتیجه گرفت در کل ده بعد حل تعارض زنان شاغل عملکرد بهتری داشته‌اند.

جدول ۲. وضعیت رضایت زناشویی و قاب‌آوری در مادران شاغل و خانهدار

متغیر	وضعیت اشتغال	تعداد	میانگین	انحراف معیار
رضایت زناشویی	شاغل	۱۳۷	۱۴۷/۱۶	۳۳/۰۶
رضایت زناشویی	خانهدار	۲۴۰	۱۳۸/۲۴	۳۱/۹۰
تاب‌آوری	شاغل	۱۳۷	۸۸/۵۲	۱۶/۶۷
تاب‌آوری	خانهدار	۲۴۰	۸۲/۷	۱۷/۴۴

جدول ۲- وضعیت رضایت زناشویی و تابآوری را در مادران شاغل و خانهدار نشان می‌دهد همان‌طور که از نمرات به دست آمده در میانگین‌ها مشاهده می‌شود میانگین نمرات رضایت زناشویی و تابآوری در مادران شاغل بیشتر از مادران خانهدار بوده است.

جدول ۳. آزمون تی مستقل برای هم سنجی تعارض در ۵۵ بعد بین مادران شاغل و خانهدار

مثبت نگری	آزمون لون			آزمون t گروههای مستقل		
	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	سطح معنی‌داری	F	
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۲۳۹	۳۷۵	۱/۱۷	۰/۱۰	۲/۶۸	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۲۵	۲۶۵/۱۳	۱/۱۵			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۱۱۴	۳۷۵	۱/۵۸	۰/۰۹۷	۲/۷۶	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۱۲	۲۶۹/۷۴	۱/۵۵			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۱	۳۷۵	۲/۵۸	۰/۲۴۶	۱/۳۵	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۱۱	۲۸۰/۸	۲/۵۷			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۳۶	۳۷۵	۲/۱	۰/۰۵۱	۰/۳۵۶	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۳۷	۲۸۵/۹۱	۰/۰۹۷			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۶۹	۳۷۵	۱/۸۲	۰/۷۵۷	۰/۰۹۶	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۶۸	۲۸۵/۵	۱/۸۲۹			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۳	۳۷۵	۲/۱۸۱	۰/۷۳۵	۰/۱۱۵	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۲۹	۲۸۵/۷۳۹	۲/۱۸۸			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۶۵	۳۷۵	۱/۸۴۹	۰/۸۳۰	۰/۰۵۶	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۶۵	۲۸۶/۳۱۷	۱/۸۵۶			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۴۲	۳۷۵	۲/۰۴	۰/۷۴۶	۰/۱۰۵	
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۴۲	۲۸۵/۴۱۸	۲/۰۴۵			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۶۳	۳۷۵	۱/۸۶۸	۰/۵۳۷	۰/۳۸۲	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۶۳	۲۸۲/۶۲۸	۱/۸۶۷			
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۲۳	۳۷۵	۲/۲۸۴	۰/۵۸۳	۰/۳۰۲	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۲۳	۲۸۳/۸۶	۲/۲۸۶			

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین شفاف‌سازی، توجه به نیازها، تمرکز نخستین به آینده، تدوین گام‌های عملی و ملاحظات در مادران شاغل و خانهدار تفاوت معنی‌دار وجود دارد، چراکه سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ است و آماره t با درجه آزادی ۳۷۵ از نظر آماری معنی‌دار است.

بنابراین با توجه به میانگین نمرات در آمار توصیفی می‌توان نتیجه گرفت زنان شاغل در شفافسازی، توجه به نیازها، تمرکز نخستین به آینده، تدوین گام‌های عملی و ملاحظات نمرات بالاتری نسبت به زنان خانه‌دار کسب کرده‌اند.

جدول ۴. آزمون تی مستقل برای هم سنجی رضایت زناشویی بین مادران شاغل و خانه‌دار

	آزمون لون				
	آزمون t گروه‌های مستقل	درجه آزادی	t	سطح معنی‌داری	F
رضایت	فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۱	۳۷۵	۲/۵۷	۰/۳۹۷
زناشویی	فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۱۱	۲۷۴/۸۳	۲/۵۵	۰/۷۲

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین رضایت زناشویی در زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌داری وجود دارد چراکه با فرض برابری واریانس‌ها سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ است و آماره تی با درجه آزادی ۳۷۵ از نظر آماری معنی‌دار است بنابراین فرض صفر مبنی بر نبود تفاوت بین دو گروه رد شده و فرضیه پژوهش با اطمینان ۹۵ درصد تائید می‌گردد. با توجه به نمرات میانگین در آمار توصیفی می‌توان نتیجه گرفت رضایت زناشویی در زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بوده است.

جدول ۵. آزمون تی مستقل برای هم سنجی تابآوری بین مادران شاغل و خانه‌دار

	آزمون لون				
	آزمون t گروه‌های مستقل	سطح معنی‌داری	F	سطح معنی‌داری	F
تابآوری	فرض برابری واریانس‌ها	۰/۰۰۲	۳۷۵	۳/۱۶۳	۰/۲۲۳
	فرض نابرابری واریانس‌ها	۰/۰۰۲	۲۹۳/۷۱	۳/۲۰۲	۱/۴۹

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین تابآوری در زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌داری وجود دارد چراکه با فرض برابری واریانس‌ها سطح معنی‌دار کمتر از ۰/۰۵ است و آماره تی با درجه آزادی ۳۷۵ از نظر آماری معنی‌دار است بنابراین فرض صفر مبنی بر نبود تفاوت بین دو گروه رد شده و فرضیه پژوهش با اطمینان ۹۵ درصد تائید می‌گردد. با توجه به نمرات میانگین در آمار توصیفی می‌توان نتیجه گرفت تابآوری در زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف مقایسه مدیریت حل تعارض و تابآوری در مادران شاغل و غیر شاغل شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ انجام شد. نتایج نشان داد مادران شاغل در شفافسازی، توجه به نیازها، تمرکز نخستین به آینده، تدوین گام‌های عملی و ملاحظات نمرات بالاتری نسبت به زنان خانه‌دار کسب کرده‌اند و این تفاوت معنی‌دار بود.

این نتایج همسو با مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۰)، نصر اصفهانی و همکاران (۱۳۹۲)، صادقی و همکاران (۱۳۹۴)، عدالتی (۲۰۱۰)، سورینسون (۱۹۹۵)، گرینس تین (۱۹۹۶)، کولیک (۲۰۰۲)، جیهن (۲۰۰۱)، هالفورد (۲۰۰۰) و ریچ (۲۰۰۷) است. این یافته‌ها با نتایج فورکما و لایبرویر (۲۰۰۴) مبنی بر کاهش رضایت از زندگی زنان شاغل و یافته‌های حاتمی (۱۹۹۹) مبنی بر ناراضی بودن مادران شاغل از زندگی و یافته‌های صادق مقدم و همکاران (۲۰۰۶) مبنی بر نبود تفاوت رضایت از زندگی زنان شاغل و خانه‌دار، ناهمسو است.

در تبیین این نتایج می‌توان گفت که به نظر می‌رسد زنان خانه‌دار همیشه در زنجیرهایی از وابستگی‌های اقتصادی و منزلتی به مردان قرار داشته و دارند و این خود سبب می‌شود که مشارکت کمتری در امور و تصمیم‌گیری‌های خانواده داشته باشند از سوی دیگر، افزایش منابع قدرت آور اشتغال مانند درآمد در بین زنان، وضعیت ایشان را در روابط خانوادگی بهبود می‌دهد و این فرایند با کمرنگ شدن ایدئولوژی جنسیت گرا سرعت بیشتری به خود گرفته است و سبب شده زنان بیش از پیش در تصمیم‌گیری‌های درون خانواده مشارکت داشته باشند. بر اساس نتایج این پژوهش در خانواده‌هایی که زنان شاغل هستند قدرت آنان در تصمیم‌گیری‌های خانواده و مشارکت شوهر در انجام کارهای منزل افزایش یافته و ساخت قدرت در این خانواده‌ها مشارکتی و دوسویه است و زن و شوهر هر دو در تصمیم‌های مهم خانواده سهیم هستند، ولی در خانواده‌هایی که زنان شاغل نیستند، ساخت قدرت یک‌سویه است و شوهر به تنها‌ی رهبری خانواده را بر عهده دارد و تصمیم‌های مهم خانواده را می‌گیرد و در انجام کارهای منزل مشارکت ندارد و زنان چندان در تصمیم‌گیری‌های خانواده سهیم نیستند.

نتایج نشان داد بین تاب آوری مادران شاغل و خانه دار تفاوت معنی داری وجود دارد و با توجه به میانگین نمرات به دست آمده نشان داده شد که تاب آوری در مادران شاغل بیشتر از مادران غیر شاغل است. همسو با این نتایج، تاکنون پژوهشی یافت نشده است ولی در تبیین این نتایج می توان گفت: زنان شاغل معمولاً نسبت به زنان خانه دار قدرت بالایی در تجزیه و تحلیل مسائل اجتماعی دارند. زنان شاغل خود را دارای پایگاه اجتماعی در خورشان خودشان می دانند و حق و حقوقی را برای خودشان تعریف می کنند. زنان شاغل اعتبار اجتماعی بیشتری نسبت به زنان خانه دار دارند که این اعتبار اجتماعی یک نوع پرستیز اجتماعی را در آنان ایجاد می کند و شاید این موارد دلایلی باشد برای اینکه این افراد از تاب آوری بالاتری برخوردار باشند از طرفی در تحقیقات قبلی مشاهده شده که بین تاب آوری و رضایت زناشویی رابطه مستقیم وجود دارد و با افزایش تاب آوری، رضایت زناشویی افراد بالاتر می رود و با توجه به اینکه در این پژوهش نتایج نشان داده که مادران شاغل از رضایت زناشویی بالاتری برخوردار بوده اند می توان نتیجه گرفت این افراد تاب آوری بالاتری را نیز نسبت به مادران غیر شاغل تجربه می کنند و این موضوع منطقی به نظر می رسد.

سپاسگزاری. نویسنده‌گان از همه زنان شاغل و خانه داری که در انجام پژوهش حاضر همکاری لازم را داشتند تشکر و قدردانی می کنند، همچنین از کلیه مسئولین آموزش و پرورش که اجازه این پژوهش را دادند کمال تشکر را دارند.

منابع

- احمدی، خدابخش. (۱۳۸۲). بررسی عوامل سازگاری زوجین در هم سنجدی دو روش مداخله تغییر شیوه زندگی و حل مشکل خانوادگی در کاهش ناسازگاری زناشویی. رساله دکتری مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- تولسی، افسانه و طاهری، نرگس. (۱۳۹۳). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اختلاف‌ها و تعارضات اقتصادی زندگی زناشویی زنان شاغل و خانه دار شهر تهران. بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۵ (۲): ۳۶۵-۳۹۰.
- زمانی، فریبا. (۱۳۸۶). تأثیر کار زنان بر زندگی خانوادگی. انجمن علمی پژوهشی مطالعات زنان.
- رحمانی

سامانی، سیامک؛ جوکار، بهرام و صحراء‌گرد، نرگس. (۱۳۸۶). تابآوری، سلامت روانی و رضایتمندی از زندگی. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)*، ۱۳(۳): ۲۹۰-۲۹۵.

سلیمانیان، علی‌اکبر. (۱۳۷۳). بررسی تفکرات غیرمنطقی بر رضایت‌زنashوی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته روان‌شناسی، دانشگاه تربیت معلم*.

صادقی، منصوره السادات؛ موسوی، جمال؛ موتایی، فرشته و دهقانی، محسن. (۱۳۹۴). رابطه تشابه ویژگی‌های شخصیتی زوجین و رضایت‌زنashوی. *روان‌شناسی معاصر*، ۱۰(۲): ۸۲-۶۷.

عبدی، معصومه. (۱۳۸۸). بررسی و هم سنجی باورهای غیرمنطقی و رضایتمندی زنashوی زوجین شاغل با سطح تحصیلی دیپلم، کارشناسی و بالاتر. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته مشاوره، دانشگاه الزهرا*.

عسگری، پرویز؛ پاشا، غلامرضا و آذر کیش، مریم. (۱۳۹۰). مقایسه تعهد زنashوی، رضایت جنسی و رضایت از زندگی زنان شاغل و خانه‌دار. *اندیشه و رفتار*، ۶(۲۱): ۵۹-۵۳.

کرمان ساروی، فتحیه؛ منتظری، علی و بیات، معصومه. (۱۳۹۰). هم سنجی کیفیت زندگی وابسته به سلامت زنان شاغل و خانه‌دار. *فصلنامه پایش*، ۱۱(۱): ۱۱۶-۱۱۱.

کیانی، دهکردی. (۱۳۸۳). بررسی رضایت‌زنashوی در شیوه‌های مختلف دل‌بستگی. *فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز* سال اول، شماره ۲ و ۳.

محمدی، ابوالفضل؛ آقاجانی، میترا؛ زهتاب ور، غلامحسین. (۱۳۹۰) ارتباط اعتیاد، تابآوری و مؤلفه‌های هیجانی، *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، سال هفدهم، شماره ۲: ۱۴۲-۱۴۰.

.۱۳۶

مرکز آمار ایران. (۱۳۸۸). نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور. تهران: انتشارات مرکز آمار ایران.

نصر اصفهانی، نرگس؛ اعتمادی، احمد و شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر آموزش معنا-محور بر صمیمیت زنashوی زنان. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قزوین*. ۱۷(۱): ۴۷-۴۲.

Edalati, A., &Redzuan,M. (2010).Perception of women towards family values and their marital sat-isfaction. *Journal Of American Science*,6(4):132_137.

- Gottman, J. M. (1999). The seven principles for making marriage work. New York: Bantam.
- Gottman, J.M., and Krokoff, L.J. (1989). Marital interaction and marital satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 61, pp. 6-15.
- Halford, W.K. (2000). The ongoing evolution of behavioral couples therapy: Retrospect and prospect. *Clinical Psychology Review* 18, pp, 613-633.
- Jehn, K. A. & Mannix, E. A. (2001). The dynamic nature of conflict: a longitudinal study of intragroup conflict and group performance, *Academy of Management Journal*, 4, 238- 251.
- Reich, Warren A; Wagner-Westbrook, Bonnie J. and Kressel, Kenneth (2007). Actual and ideal conflict styles and job distress in a health care organization, *The Journal of Psychology*, 141(1), 5-15.
- Robbins, S. P (2006). Organizational behavior, Eleventh edition, Prentice-Hall Inc.
- Sadegh moghaddam, L. Asgari, F, Maaroza, Shams, H & Tahmasbi, S(2006). Measure of life satisfaction in employed and unemployed woman and their husband in GONABAD, *Journal of ofoghe danesh*, summer 2006, 120(2), p:45-50.
- Sadegh moghaddam, L. Asgari, F, Maaroza, Shams, H & Tahmasbi, S. (2006). Measure of life satisfaction in employed and unemployed woman and their husband in GONABAD, *Journal of ofoghe danesh*, summer 2006, 120(2), P: 45-50
- Sorenson, Paula S.; Hawkins, Katherine and Sorenson Ritch L. (1995). Gender, Psychological Type and Conflict Style Preference, *Management Communication Quarterly*, 9(1), 115-126.

